

κ. Γ. Παδαίου

Ν. Κ. ΠΟΥΡΝΑΡΑ

**ΤΑ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ  
ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗΣ**

(*Ανάκτορον από τὰ «ΓΟΡΤΥΝΙΑΚΑ», τόμ. Α΄*)

**ΑΘΗΝΑΙ 1972**



## ΤΑ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΗΣ

Ἐκ καταβολῆς οἱ Δημητσανῖται ξενιτεύονται, διότι ὁ τόπος δὲν παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ σταδιοδρομήσουν ὅλοι οἱ κάτοικοι. Εἰς τὰ ξένα δμως ἀναπτύσσουν μεγάλην δραστηριότητα καὶ μὲ τὰς οἰκονομίας των δημιουργοὺν περιουσίαν. Ἄλλ' εἰς τὰ ξένα ἢ σκέψις των δὲν ἀποσπᾶται ποτὲ ἀπὸ τὸν τόπον, ὅπου ἐγεννήθησαν καὶ ἐμεγάλωσαν. Τοῦτο ἰσχύει ἀνεκάθευ, ἰσχύει καὶ μέχρι σήμερον. Τὰ περισσότερα ἔργα, ποὺ ἔγιναν εἰς τὴν Δημητσάναν, πολλὰ τῶν ὁποίων καὶ σώζονται ἀκόμη, μεγάλα ἢ μικρά, ἔγιναν μὲ χρήματα τῶν ξενιτευμένων. Ἀδιάφορον εἶναι, ἂν τὰ ἔστειλαν ὡς ἄτομα ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἢ ἂν μετέσχον εἰς ἐνεργούμενον ἔρανον, ποὺ ἐπροκάλεσαν συμπατριῶται, ὠργανωμένοι καὶ μὴ, ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ ξένα, ἢ ἂν τὸν ἔρανον ὑπεκίνησαν οἱ διάφοροι ὄργανισμοὶ τῆς πατρίδος. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις οἱ ξενιτευμένοι Δημητσανῖται στέλλουν πάντοτε τὸν ὀβολὸν των καὶ συχνὰ ἀπὸ τὸ ὑστέρημά των, διὰ νὰ μὴ λείψουν ἀπὸ τὰ προσκλητήρια τῆς γενετήρας. Παραπάνω ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις τοποθετοῦνται ἐκεῖνοι ποὺ συνέστησαν εἰδικὰ κληροδοτήματα μὲ σαφεῖς κατευθύνσεις καὶ καθωρισμένους σκοποὺς. Περὶ αὐτὰ ἀκριβῶς καὶ θὰ στραφῆ ἡ παροῦσα σύντομος ἐκθεσις<sup>1</sup>.

1. Βιογραφικὰ Ν. Μακρῆ. Ὁ μέγας ἐδεργέτης τῆς Δημητσάνης Νικόλαος Ἀθανασίου Μακρῆς-Λεονάρδος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀθανασίου Σωτήρου Λεονάρδου καὶ τῆς Λεϊμονίτσας θυγατρὸς Ἀθανασίου ἱερέως Παναγιωτοπούλου. Ὁ ἐκ πατρὸς πάππος τοῦ Μακρῆ Σωτήρης Λεονάρδος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Σχολῆς Δημητσάνης καὶ σπουδαίου διδασκάλου χατζῆ-Ἀγαπίου Λεονάρδου<sup>2</sup>. Ὁ ἐκ μητρὸς πάππος του ἔφερον ἀρχικῶς τὸ ἐπώνυμον παπα-Παναγιωτόπουλος, διότι καὶ ὁ πατέρας του ἦτο ἱερεὺς (παπα-Παναγιώτης). Ἄλλ' ἀργότερα, ποὺ καὶ αὐτὸς ἔγινεν ἱερεὺς (παπα-Θανάσης), ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον Παπαθανασίου. Ἱερεὺς ἀκόμη ἦτο καὶ ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς του Γιάννος. Σύζυγον ἔλαβεν ὁ Θανάσης τὴν κόρην τοῦ

1. Τὸ παρὸν ἄρθρον ἐγράφη ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ συνδιαχειριστοῦ κ. Τ. Ἀθ. Γριτσοπούλου, κατόπιν ἀναδηφύσεως τοῦ ἀρχείου τῶν Κληροδοτημάτων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει βοηθημάτων, ὅπου καὶ γίνονται παραπομπαί. Τὸν φίλον συνάδελφον εὐχαριστῶ θερμῶς.

2. Γ. Ι. Κ α ρ β ε λ ἄ, Ἡ Δημητσάνα καὶ τὰ τέκνα τῆς, τ. Α', Ἀθήναι 1972, σελ. 329, 335.

Νικόλα Κάλα το 1761 και απέκτησε 5 τέκνα: Γιάννην, Παναγιώτην, Γιώργην, Παναγιώτα, Λειμονίτσα. Ἡ Λειμονίτσα εἶναι ἡ μητέρα τοῦ Νικολάου Μακρῆ<sup>1</sup>. Ὁ ἀδελφός τῆς Γιάννης κοντά εἰς τὸ ἐπάνυμον Παπαθανασίου ἐπῆρε καὶ τὸ Μπαλῆνος καὶ εἶναι τὸ πλέον ἐμπιστον πρόσωπον τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Νικολάου Μακρῆ, καθὼς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ.

Ἦτο λοιπὸν ὁ Μακρῆς μικρανεσιὸς τοῦ χατζη-Ἀγαπίου ἐκ πατρὸς-πάππου. Ἄλλ' ἦτο καὶ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε' ἐκ μητρὸς, διότι καὶ ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν ἴδιαν οἰκογένειαν ἐκ μητρὸς ἀνήκεν. Ἐπίσης ἄλλος διαπρεπῆς Δημητσανίτης Παναγιωτόπουλος ἦτο ὁ μητροπολίτης Τριπολιτσᾶς Δανιήλ, ἐξάδελφος τοῦ Γρηγορίου Ε' καὶ θεῖος τοῦ Μακρῆ, γνωστὸς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἄγῳνος<sup>2</sup>. Κατὰ ταῦτα, ὁ Νικόλαος Ἄθαν. Μακρῆς προήρχετο ἐκ μητρὸς καὶ πατρὸς ἀπὸ τὰς πλέον ἐπιφανεῖς οἰκογενείας τῆς Δημητσάνης, ποῦ προσέφερον ἄνδρας διαπρεπεῖς εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους. Εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Δημητσάνης ὁ Νικόλαος Ἄθαν. Μακρῆς ἀναδεικνύεται ὁ πρῶτος Δημητσανίτης.

Ἄτυχῶς δὲν γνωρίζομεν πολλὰ διὰ τὸν ἐν γένει βίον τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Ἀποτόμως τὸν εὐρίσκομεν ἐγκατεστημένον εἰς τὸ Κισνόβιον τῆς Βεσσαραβίας, ὅπου εἶχεν ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, περὶ τῶν ὁποίων δὲν εἴμεθα πληροφορημένοι. Ὅπως δὲποτε, ὑποθέτομεν ὅτι θὰ ἐγεννήθη εἰς Δημητσάναν περὶ τὸ 1790, ἐσπούδασεν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Πατρίδος του καὶ μετὰ τὰς σπουδὰς του εἰς ἄγνωστον χρόνον ἐξενιτεύθη. Μαζί του ἐπῆρε τὰς ἱερωτέρας πατριωτικὰς ἀναμνήσεις καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὰς ἐστερέωθη ἡ μεγάλη του ἀγάπη διὰ τὴν πατρίδα. Τὴν ἐπεσκέφθη τὸ 1834 καὶ ἔφυγε κατασυγκεινημένος ἐκ τῆς ἐπισκέψεως, ἀλλὰ καὶ πολὺ λυπημένος, διότι ὁ μακροχρόνιος ἀγὼν τῆς ἐλευθερίας τὴν εἶχεν ἐπηρεάσει μέχρι βαθμοῦ μαρασμοῦ.

Ἐκτοτε ἐδημιουργήθη τακτικὸς διάλογος μεταξὺ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων Δημητσανιτῶν καὶ τοῦ Νικολάου Μακρῆ. Σημαντικὸν μέρος τῆς ἀλληλογραφίας διεσώθη, διότι κάποιος ἀξιόλογος ἄνθρωπος κατεχώρισε πολλὰς ἐπιστολάς τοῦ Μακρῆ εἰς τὸν κώδικα τῆς Σχολῆς. Ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς αὐτὰς μαρτυρεῖται ἡ φιλοπατρία τοῦ Μακρῆ καὶ ὅλαι του αἰ ἀρεταί. Καὶ εἶναι ἐνδεδειγμένον νὰ μεταφέρωμεν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς μερικὰ ἐνδιαφέροντα ἀποσπάσματα<sup>3</sup>, διότι καὶ ἐκεῖνοι ποῦ τὸν ἐπληροφοροῦσαν καὶ τοῦ ὑπέκαιον τὸν ζῆλον ἦσαν φιλοπάτριδες Δημητσανίται καὶ ἔγιναν οἱ ἐκτελεσταὶ τῶν

1. Χ. Ν. Μπαλῆνου, Τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Μακρηνικόλα καὶ τὸ προικοσύμφωνον τοῦ παπποῦ του, «Γορτυνιακὸν Ἡμερολόγιον», τ. β' (1947), σελ. 68-69.

2. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Μητροπολίτης Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτσᾶς Δανιήλ Παναγιωτόπουλος, Ἀθήναι 1960, σελ. 6-7.

3. Κώδιξ 142, φ. 12 κέξ. Ἐκφράζω θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὴν διευθύντριαν τῆς Βιβλιοθήκης Δημητσάνης καὶ τὴν βοήθον αὐτῆς διὰ τὴν μετὰ προθυμίας ἀντιγραφὴν τῶν ἐπιστολῶν καὶ τὴν πρὸς τὸ κείμενον ἀντιβολήν.

ἐπιθυμιῶν του. Συγκεκριμένως οἱ φιλότιμοι αὐτοὶ πατριῶται εἶναι: ὁ τότε ἱεροκέρυξ Καλλίνικος Καστόρχης, παλαιὸς μαθητῆς καὶ διδάσκαλος τῆς Σχολῆς καὶ τελικῶς ἐπίσκοπος Φθιώτιδος (1852-1877)<sup>1</sup>, στενὸς δὲ συγγενὴς τοῦ Μακρῆ ὁ ἀδελφὸς τῆς μητέρας τοῦ Μακρῆ Ἰωάννης Παπαθανασίου-Μπαλάνος ὁ ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ἀγῶνος Ἀνδρέας Παπαδιαμαντόπουλος<sup>2</sup> καὶ ὁ διαπρεπῆς διδάσκαλος Γ. Γεννάδιος, τὸν ὁποῖον ἄγνωστον εἶναι πῶς ἐγνώρισεν ὁ Μακρῆς, ἀλλὰ πάντως φαίνεται ὅτι πολὺ τὸν ὑπελήπτeto. Ἀτύχημα εἶναι, ὅτι ἡ κατχωριζομένη εἰς τὸν Κώδικα ἀλληλογραφία ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἔτος 1843. ἐνφ' θὰ εἶχεν ἀρχίσει παλαιότερα.

2. Δ ω ρ ε α ἰ ἔ ν ζ ω η. Εἰς ἐπιστολὴν του ἀπὸ 7 Σεπτεμβρίου 1843 ὁ Νικόλαος Μακρῆς ἔγραφε πρὸς τὸν Καλλίνικον Καστόρχην ὅτι ἔλαβεν ἀποδείξειν καταθέσεως 200 φλωριῶν Ὀλλανδίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Θ. Κολοκοτρῶνη ὡς προέδρου καὶ τὴν ἐκρατοῦσεν «*εἰς μνήμην τοῦ περιβοήτου ἀνδρὸς καὶ πατριώτου*». Τοῦ εἶχε ζητήσει, γράφει ἐν συνεχείᾳ, πληροφορίας «*εἰς τί ἐνέργειαν ἐδρίσκειται τὸ Σχολεῖον Δημητσάνης*» καὶ ἐξ Ἀθηνῶν ἔλαβεν ἐπιστολὴν του (19 Μαΐου 1843), διὰ τῆς ὁποίας τὸν παρακίνοῦσε νὰ συνδράμῃ καὶ αὐτὸς διὰ τὸ Σχολεῖον. «*Ἄνθρωπος χωρὶς σπουδῆν*», γράφει ὁ Μακρῆς, «*ὁμοιάζει τὸν ἀπεθαιμένον*». Καὶ εὐχαριστεῖ τὸν θεόν, ποῦ τοῦ ἔδωκεν «*δλίγην κατάστασιν καὶ γνωρίζει τὸ χρέος του ὅπου ἔχει εἰς τὴν πατρίδα του καὶ μάλιστα εἰς ἐκεῖνας τὰς πέτρας τῆς Δημητσάνης, ὅπου κατὰ πρώτην φορὰν εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας*». Αἱ φράσεις αὐταὶ καὶ μόνον ἀποκαλύπτουν τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖον τοῦ Μακρῆ, παλαιοῦ μαθητοῦ τῆς σχολῆς καὶ συνειδητοῦ Δημητσανίτου.

Ἐν συνεχείᾳ γνωστοποιεῖ μίαν γενναίαν χειρονομίαν του ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῆς πατρίδος του. Πρὸ ἐνός ἔτους, γράφει, ἀφιέρωσεν αἰωνίως εἰς τὸ Σχολεῖον 1000 φλωρία Ὀλλανδίας καὶ τὰ κατέθεσεν εἰς τὴν Ὀδησὸν εἰς τὸν ἐκεῖ ἐμπορικὸν πάγκον, πρὸς 4%, ὡς καὶ εἰς τὴν διαθήκην του ἔχει διαλάβει. Τὸν ἐκ 40 φλωριῶν τόκον διπλασιάζει ἐφ' ὅσον ζῆ. Ἐπίσης ὁ ἴδιος ἐφ' ὅσον ἐξῆ θὰ ἦτο διαχειριστὴς τοῦ χρήματος «*καὶ χρεώστης εἰς τὸ Σχολεῖον Δημητσάνης*» διὰ φλωρία 80. Ὦριζε 4 ἐπιτρόπους νὰ ἐξοδεύουν τὰ 80 ἐτήσια φλωρία εἰς μισθοῦς διδασκάλου κλπ. Οἱ εἰς Κισνόβιον ἐπίτροποι του εἶχον ἐντολὴν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ νὰ στείλουν ἀντίγραφον τῆς διαθήκης του. Ἡ ἀποστολὴ τῶν πρώτων 80 φλωριῶν ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦδε μέσῳ τοῦ φίλου του Δημητρίου Καραστάθη, πρὸς τὸν ἐκ τῶν ἐπιτρόπων Γ. Γεννάδιον. Οἱ ἄλ-

1. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Μονὴ Φιλοσόφου, ἐν Ἀθήναις 1960, σελ. 479-482. Ὁ συγγραφεὺς χαρακτηρίζει τὸν ἄνδρα διαπρεπῆ κληρικὸν καὶ διδάσκαλον, ποῦ καλύπτει 2/3 αἰῶνος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους.

2. Μαίρης Ν. Βέη, Ἀνδρέας Παπαδιαμαντόπουλος καὶ ἔγγραφα περὶ αὐτοῦ (ἐκ τοῦ ἀρχείου του), «Γορτυνιακά», τ. Α' (1972), σελ. 124 κέξ.

λοι ἐπίτροποι ἦσαν—ὀριζόμενοι διὰ τῆς διαθήκης καὶ γνωστοποιούμενοι ἀπὸ τοῦδε — Καλλίνικος Καστόρχης, Ἰωάννης Παπαθανασίου — Μπαλᾶνος καὶ Ἀνδρέας Παπαδιαμαντόπουλος. Ἡ ἐπιστολὴ κατακλείεται μὲ εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ Μακρῆ νὰ συναντηθῆ μετὰ τοῦ Καλλινίκου εἰς Ἀθήνας καὶ Δημητσάναν. Ἐσχεδιάζε λοιπὸν τὸ 1843 ταξίδιον εἰς Ἑλλάδα, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι τὸ ἐπραγματοποίησεν.

Αὐτὰ μὲν ἔγραφεν ὁ φιλόπατρις Δημητσανίτης πρὸς τὸν Καλλινίκον Καστόρχην. Ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν (7 Σεπτεμβρίου 1843) ἀπήθυσεν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς τέσσαρας ἐπιτρόπους του. Ἀναφερόμενος εἰς τὴν παρακίνησιν τοῦ Καλλινίκου Καστόρχη νὰ συνδράμῃ καὶ αὐτὸς εἰς ἀποκατάστασιν τῆς Σχολῆς, εὐρύνει τὸν λόγον περὶ αὐτῆν.

Κοντὰ εἰς τὸν ἕνα διδάσκαλον, ποὺ διέθετεν ἡ Κυβέρνησις, λέγει, τοῦ εἰσηγεῖτο ὁ Καστόρχης ὅτι ἦτο ἀνάγκη ἐνὸς ὑποδιδασκάλου καὶ ἐνὸς τρίτου διδασκάλου τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς. Ἄλλ' αὐτὸς «*ἔτρεφε ζῆλον ἐνθερμον διὰ τὸ γενικὸν τῶν ὁμογενῶν τῆς πατρίδος του καλὸν*» καὶ εἶχεν ἥδη προβῆ εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ κεφαλαίου τῶν 1.000 φλωρίων, «*ὡς αἰώνιον ἀμείρωμα εἰς τὴν Σχολὴν Δημητσάνης*». Πόσῃν ἐκτίμησιν ἔτρεφεν ὁ Μακρῆς εἰς τοὺς ἐπιτρόπους του — διαχειριστὰς μαρτυροῦν οἱ λόγοι οὗτοι τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς: «*Ἐπειδὴ καὶ ἡ ὑπαρξίς τῆς αὐτῆς Σχολῆς δὲν ἡμπορεῖ νὰ διατηρηθῆ εἰς ἐκείνην τὴν καλὴν σάσει, εἰς ἣν ἐπιθυμῶ νὰ φερθῆ, ἀν δὲν ἔξῃ καλοῦς καὶ ἀξίους ἐπιτρόπους, διὰ τοῦτο καὶ λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ σᾶς παρακαλέσω ἐπιμόνωος νὰ δεχθῆτε αὐτὸ τὸ βάρος ἐπάνω σας, ὥστε νὰ φροντίσῃτε διὰ τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τῆς πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμογενῶν τῆς φιλότατης πατρίδος μου.....*». Διὰ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς ὀρίζει καὶ τὸν τρόπον τῆς διαδοχῆς τῶν ἐκλειπόντων ἢ παραιτουμένων ἐπιτρόπων: «*Ὅταν τις ἐξ αὐτῶν, ἔγραφε, διὰ φυσικοῦς λόγους ἢ ἄλλας αἰτίας ἤθελε λείπει, εἰς παρομοίαν περιπτώσειν οἱ ἐπίλοιποι τρεῖς ἔχουν τὸ κύρος καὶ τὴν πληρεξουσιότητα νὰ ἐκλέγουν ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ, οἷον ἤθελον γνωρίζει ἱκανὸν διὰ τοιοῦτον ἱερὸν χρέος*».

Ἡ ἐπομένῃ ἐπιστολῇ τοῦ Ν. Μακρῆ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους του ἀπὸ 15 Μαρτίου 1844 περιέχει μέγα ἐνδιαφέρον καὶ τὴν παραθέτομεν ὀλόκληρον, διότι ἀποκαλύπτει ὅλην τὴν στοργὴν του διὰ τὴν Δημητσάναν καὶ καθαράν τὴν σκέψιν του.

*Πανοσιώτατε κύριε Καλλίνικε Καστόρχη, σοφολογιώτατε κύριε Γ. Γεννάδιε καὶ κύριοι Ἰωάννη Παπαθανασίου-Μπαλᾶνε καὶ Α. Παπαδιαμαντόπουλε, Εἰς Ἀθήνας.*

*Ἔλαβον δύο γραφὰς τοῦ κυρίου Καλλινίκου Καστόρχη γραμμένας ἀπὸ 28 Δεκεμβρίου ἀπερασμένου χρόνου καὶ εἰς τὴν μίαν του ἀσπασμοῦ τοῦ σοφολογιωτάτου κυρίου Γ. Γεννάδιου καὶ ἄλλην μίαν ἀπὸ Τριπολιῶν παρὰ τῶν ἐκεί κυρίων Ἰωάννη Παπαθανασίου Μπαλᾶνον καὶ Α. Παπαδιαμαντόπουλον ἀπὸ*

11 Δεκεμβρίου, εἰς τὰς ὁποίας εἶδον τὴν δεξιῶσιν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ σὰς μένω κατὰ πάντα εὐχάριστος.

Εἰς τὴν ἀπὸ Τρίπολιν τῶν δύο μελῶν ἐπαρτήρησα ὅτι τὸ Σχολεῖον Δημητσάνης μὲ λέγουσι εἶναι σεσαθρωμένον καὶ χρήζει νὰ διορθωθῇ τὸ κατάστημα τοῦτο καὶ ἔκρινα τὴν γνώμην των ὡς ἱερὰν. Ὡσαύτως καὶ ὁ κύριος Καλλίνικος μὲ γράφει ὅτι εἶναι σύμφωνος καὶ μὲ λέγει ἂν θέλω νὰ ἐμβάσω καὶ τοῦ παρόντος χρόνου τὸν τόκον τὰ ἀφιερωθέντα φλωρία 80. Εἶναι βέβαιοι ὅτι μὲ τὰ 160 φλωρία φθάνουν πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ Σχολείου. Εἰς ἀπόκρισιν σὰς λέγω, κύριε, ὅτι τὰ 80 φλωρία σὰς προέστειλα νὰ μείνουν ἱερὰ διὰ μισθοῦς διδασκάλων, ὅσον δὲ διὰ τὴν ἐντελὴ διορθῶσιν τοῦ Σχολείου σήμερον ἐμβάσω εἰς περιλαβὴν τοῦ σοφολογιωτάτου κυρίου Γ. Γενναδίου φλωρία σχεδὸν 300 τριακῶσια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν 50 πενήντα νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Φιλεκαπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν, καθ' ἃ μὲ αὐτῆς συνεισφορὰν μου διὰ τὸ νέον κατάστημα, τὰ δὲ 50 πενήντα νὰ σταλθοῦν τῇ μητρὶ μου Λεϊμονίτς εἰς Δημητσάνην πρὸς ὑποστήριξιν τῶν γηρατειῶν τῆς, ὁμοῦ μὲ τὸ περικλειόμενον, τὰ δὲ 200 διακόσια φλωρία Ὀλ. νὰ τὰ ἐξοδεύσῃτε πρὸς ἐπισκευὴν μὲ ὅλην τὴν τάξιν τοῦ Σχολείου Δημητσάνης. Ὅθεν περιλαμβάνετε τα καὶ καθὼς μὲ γράφει ὁ κ. Καλλίνικος τὰ παίρνει καὶ ἀπερῶ ἀπὸ Τρίπολιν, σκέπτεται μὲ τὰ ἄλλα ἐκεῖ δύο μέλη, καὶ ἀρχινοῦν τὴν διορθῶσιν. Ἄν δὲν φθάνουν τὰ ἄνωθεν 200, ὅσα περισσότερα ἐξοδεύσῃτε μὲ εἰδοποιεῖτε καὶ σὰς στέλνω, ἂν ὀλιγώτερα, τὰ μένοντα μένον πρὸς μισθὸν διδασκάλου. Σημειωτέον τὰ ρηθέντα 200 φλ. εἶναι Ὀλ. καὶ αὐτὰ ἀφιερωθέντος καὶ τοῦ τόκου αὐτῶν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἕως τὸν Αἰγυόστον νὰ δώσῃτε τέλος τῆς διορθώσεως τοῦ Σχολείου. Ὅπως ἕως τότε πρὸς Σεπτέμβριον σὰς ἐμβάσω καὶ τὰ ἄλλα 80 φλωρία, τόκον τῆς παρουσίας χρονιάς καὶ θέλει ἔχετε ἀνὰ χεῖρας φλωρία 160, διὰ μισθοῦς, διδασκάλων καὶ ἐμφαίνετε εἰς ἐνέργειαν τότε τακτικώτερον, λαμβάνετε τὰ ἄνω ρηθέντα φλωρία 300, τὰ ὁποῖα σὰς ἐμβάζονται διὰ τοῦ ἐν Ὀδησῶ κ. Ἰωάννου Ἀμβροσίου. Μὲ εἰδοποιεῖτε ὡσαύτως καὶ διὰ τὰ περαιτέρω πρακτικὰ σας ἐν καιρῷ. Ὑγιαίνειτε, κύριοι, πρὸς ὄφελος τῆς νεολαίας καὶ ὑμῶν

1844 Μαρτίου 15 ἐν Κισνοβίῳ τῆς Βασσαραβίας.

(Κώδ. 142, φ. 13β-15α).

Ὁ ἐδικὸς σας  
Ν. Ἀθαν. Μακρῆς.

Τὸ ἐπόμενον γράμμα τοῦ Μακρῆ χρονολογεῖται ἀπὸ 26 Ἀπριλίου 1849 καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Καλλίνικον Καστόρην. Τὸ πλεόν ἐνδιαφέρον σημεῖον ἐν σχέσει πρὸς τὴν Σχολὴν εἶναι ἡ βαθεῖα ἐπιθυμία του. Εἰς τὴν σταθερὰν διατύπωσιν αὐτῆς ὑπάρχει τὸ ὑψηλὸν τοῦ Μακρῆ φρόνημα «Ἀμέσως νὰ ἀρχίσῃτε τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Σχολῆς. Ἐπιθυμῶ νὰ γίνῃ ἐντελὴ-στάτη καὶ εὐρυχωριτάτη τῆς πρώτης, μὴ φείδεσθε ἐξοδα, ὅλα τὰ ἀποκρέτομαι». Ἡ ἀνακαίνισις ὅμως, καθὼς ἔγραφον εἰς τὸν ξενιτεμένον Μακρῆν οἱ ἐπι-

τροποί του εις τὰς 12 Ἰουλίου 1945, ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐκ θεμελίων, διότι ἦτο σεσαθρωμένον τὸ κτίριον τῆς παλαιᾶς Σχολῆς. Καὶ ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε τὴν 1 Σεπτεμβρίου 1845: «καὶ ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώμης σας». Καὶ ἔστειλεν ἄλλα 200 φλωρία Ὀλλανδίας μαζὶ μετὰ καθωρισμένα 80 τοῦ ἔτους, μετὰ τὴν ἐπιφύλαξιν νὰ συμπληρώσῃ τὸ ποσόν, εἰάν ἐδαπανῶντο περισσότερα. «Ἐπιθυμῶ νὰ γίνῃ μετὰ δὴν τὴν ἐντέλειαν», τονίζει εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁ ὑπέροχος πατριώτης.

Ἄλλ' ἦτο καὶ καλὸς συγγενής, τὴν μητέρα ἐσέβeto ὑπερβαλλόντως. Ἦτο πλέον γερόντισσα καὶ τοῦ ἐζητοῦσε νὰ βοηθήσῃ ἕνα ἀνεψιὸν τοῦ Παναγιώτην Πούλου Φωτεινόπουλον εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς. Ἐγραφε λοιπὸν τὴν 7 Δεκεμβρίου 1844 πρὸς τὸν Καλλίνικον Καστόρχην, πρόθυμος πάντοτε εἰς ὅ,τι τοῦ ἐζητεῖτο: «Δὲν ἤμπορῶ νὰ ἀρνηθῶ ζήτησιν μητρὸς. Ὅθεν κάμετέ τους γνώστον ὅτι τοῦ τραβῶ τὰ ἔξοδά του ἕως νὰ τελειώσῃ τὰ μαθήματά του πρὸς ἐξήντα φλωρία Ὀλλανδικὰ τὸν καθέκαστο χρόνον». Ἡ μητέρα του τοῦ ἔγραφεν ἐπίσης ὅτι ὁ νέος ναὸς τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, ἀπὸ τὰ 1835 ποὺ ἐκεῖνος εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Δημητσάναν, ἔμενε εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν καὶ ὅτι ἐπιθυμία τῆς ἦτο νὰ προσφέρῃ καὶ αὐτὴ 40 δραχμάς. Καὶ δὲν ἤρνεϊτο νὰ βοηθήσῃ. «Ἐγὼ ἐπιθυμῶ μετὰ ἔξοδά μου νὰ τελειοποιηθῇ», ἔγραφε καὶ ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἔξοδα νὰ στρωθῇ «τὸ ἔδαφος τῆς ἐκκλησίας μετὰ πλάκες τῆς Μάλτας, νὰ ἀσβεστωθῇ μέσα καὶ ἔξω, νὰ τελειοποιηθῇ τὸ καμπαναριὸν, ν' ἀγορασθῇ καὶ μία καμπάνα μεγάλη, ὅπου κτυπώντας νὰ βοᾷ ὅλος ὁ Ἐρμούμανθος ποταμὸς μέχρι Καρυταίνης». Παρακαλοῦσε λοιπὸν τὸν Καλλίνικον νὰ ἐπιστατήσῃ ὁ ἴδιος, νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν πλακῶν καὶ καμπάνας καὶ νὰ τοῦ στείλῃ τὸν λογαριασμόν, ὥστε «συνάμα μετὰ τὸ σχολεῖον νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ ἐκκλησία». Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ νέος ναὸς τῆς Ἁγίας Κυριακῆς θεμελιώθη τὸ 1834. Ἐκ τῶν ἀναγραφῶν τοῦ νεωτέρου Κώδικος τοῦ ναοῦ πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ 1845 ὁ Νικόλαος Μακρῆς διέθεσε 1.000 Ὀλλανδικὰ φλωρία, διὰ τῶν ὁποίων ἐκοσμήθη ὁ ναὸς μετὰ ἐπιβλητικὸν τέμπλον ἀπὸ πεντελῆσιον μάρμαρον καὶ διεκοσμήθη ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς.

Ἡ μνημονευθεῖσα διὰ τῶν παλαιότερων τοῦ Μακρῆ ἐπιστολῶν διαθήκη του, ἴσως τροποποιηθεῖσα ἐν τῷ μεταξύ, ἔλαβεν ὀριστικὴν μορφήν τὴν 10 Ἰανουαρίου 1851. Αὕτη ἔχει ἐπιστολιμαῖον χαρακτῆρα καὶ ἀπευθύνεται εἰς τοὺς πρώτους ἐπιτρόπους-διαχειριστὰς τῆς δωρεᾶς Καλλίνικον Καστόρχην, Κωνσταντῖνον Κοντογόνην, Ἰωάννην Παπαθανασίου-Μπαλᾶνον καὶ Νικόλαον Οἰκονόμου-Καζῆν. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ γνωστὸς μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπος Φθιώτιδος. Ὁ δεῦτερος ἦτο καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς

1. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Οἱ ναοὶ τῆς Δημητσάνης, ἐν Ἀθήναις 1954, σελ. 36. Ἐδθ. Καστόρχην, Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Ἑλλ. Σχολῆς, σελ. 41, ὅπου τὸ ποσόν μεταφέρεται εἰς ἑλληνικὰς δραχμάς 7 χιλιάδας.

τοῦ Πανέπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ τρίτος ἦτο ὁ γνωστός θεῖος τοῦ Μακρῆ, ἀδελφὸς τῆς μητέρας του. Καὶ ὁ τελευταῖος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἱστορικοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως Μιχαὴλ Οἰκονόμου. Εἶχε στείλει ἐν τῷ μεταξύ τὰ χρήματα τῆς δωρεᾶς μὲ προσθήκας καὶ ἄλλων τριῶν χιλιάδων δραχμῶν καὶ δι' αὐτῶν εἶχον ἀγορασθῆ 16 μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὄριζεν ἀναπαλλοτρίωτον διὰ τῆς διαθήκης, «ἴδιον κτῆμα τῆς Σχολῆς» καὶ μόνον αὐτῆς, χωρὶς δικαίωμα διεκδικήσεως ὑπὸ τῆς Κοινότητος, συγγενοῦς ἢ ἄλλου τινός. Ὅριζει τὸν τρόπον διαδοχῆς τῶν ἐπιτρόπων, ὅπως εἶδαμεν προηγουμένως καὶ παραγγέλλει νὰ δαπανοῦν οἱ διαχειρισταὶ τοὺς τόκους διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῆς Σχολῆς, διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ καθαριότητα αὐτῆς καὶ τῆς Βιβλιοθήκης, διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ διδασκάλου τῶν κορασίδων, διὰ τὸν κλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὰς ἐν γένει ἀνάγκας τῆς Σχολῆς. «Περὶ πάντων τούτων», ἔγραφε πρὸς τοὺς διαχειριστάς, *διατάσσω νὰ ἀποφασίσητε μόνον ὑμεῖς, οὐδεμίαν μετοχὴν λαμβάνοντος τοῦ κοινοῦ τῆς Δημητσάνης ἢ συγγενοῦς μου εἰς τὰ τοιαῦτα*<sup>1</sup>.

Ἐντὸς τοῦ 1845 γνωρίζομεν ὅτι ἐστάλησαν δύο τελευταῖαι ἐπιστολαὶ τοῦ Μακρῆ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους-διαχειριστάς τῆς δωρεᾶς του, μία τὴν 31 Μαρτίου καὶ ἕτερα τὴν 6 Μαΐου. Διὰ τῆς πρώτης οὗτος ἀναγγέλλει τὴν ἀποστολὴν τῶν 1.000 φλωρίων Ὀλλανδίας, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ κατατεθοῦν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἐντόκως. Συγχρόνως, ὡς γράφει, ἔστειλε 60 φλωρία ὡς ἐτήσιον βοήθημα τοῦ ἀνεπιού του φοιτητοῦ Παναγιώτου Πούλου Φωτεινοπούλου καὶ 50 ἀκόμη ἐνίσχυσιν τῆς μητρὸς του Λεϊμονίτσας. Ἡ ἐπιστολὴ καταλήγει ὡς ἐξῆς: «ταπεινότητα σᾶς παρακαλῶ, προφυλάξατε τὰ τῆς Σχολῆς καὶ δώσετε ἐν τέλος τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Σχολείου καὶ σᾶς λέγω ὅτι ἅμα ὅπου ἐν καιρῷ εἰδοποιηθῶ καὶ δὲν θέλει παῦσα ἀπὸ τοῦς παραιτέρω σκοποῦς μου». Ἡ ἀπὸ 6 Μαΐου 1845 τελευταία ἐπιστολὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀναγγέλλει τὴν ἀποστολὴν 500 φλωρίων διὰ τὸ τέμπλον καὶ τὰς εἰκόνας τῆς Ἀγίας Κυριακῆς.

Ἐκ τῶν τελευταίων ἐπιστολῶν πιστοῦται ὅτι ὁ ἀείμνηστος Ν. Μακρῆς εἶχε πρόθεσιν νὰ ἐκτελέσῃ καὶ ἄλλα ἔργα τῆς Δημητσάνης καὶ νὰ αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιον τῆς δωρεᾶς. Ἀλλ' ἐπρόλαβεν ὁ θάνατος, ἐπισυμβὰς περὶ τὸ τέλος τοῦ 1851 εἰς Κισνόβιον. Ἡ χήρα του, ἐντελὼς ἀγνωστος καὶ πιθανῶς μὴ Ἑλληνίς, δὲν ἔδωκε σημεῖα ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν πατρίδα τοῦ μεγάλου συζύγου τῆς.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ζῶντος τοῦ Νικολάου Μακρῆ ἀνοικοδομήθη ἐκ βά-

1. Γάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Σχολὴ Δημητσάνης, ἐν Ἀθήναις 1962, σελ. 78-80, ὅπου δημοσιεύεται ἡ διαθήκη. Πρβλ. Κ. Κοντογόνη-Ε. Καστόρη, Νικολάου Ἀθ. Μακρῆ Κληροδοτήματα εἰς τὴν Ἑλλην. Σχολὴν Δημητσάνης, ἐν Ἀθήναις 1874. σελ. 7-9.

θρων τὸ 1845 τὸ νέον κτίριον τῆς Σχολῆς μὲ σχέδια τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου Λυσσάνδρου Καυτατζόγλου<sup>1</sup>. Παραπλεύρως αὐτοῦ οἱ διαχειρισταὶ ἀργότερα ἔκτισαν τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Διέθεσαν ὁ ἴδιος ἀρκετὰ χρήματα διὰ τὸν καλλωπισμὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγ. Κυριακῆς καὶ ἄλλα μικρότερα ἔργα. Ἐκτὸς Δημητσάνης ἔκαμε δωρεὰς σημαντικὰς πρὸς ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα, τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τὴν Φιλεκαπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν καὶ τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν. Δι' ὅλα αὐτὰ τοῦ ἀπενεμήθη ὁ Χρυσοῦς Σταυρὸς τοῦ Τάγματος τοῦ Σωτήρος<sup>2</sup>. Διὰ τὴν Δημητσάναν ἡ μεγαλύτερα δωρεὰ εἶναι τὸ Κληροδότημα, ποῦ θὰ διαωνίζη τὴν μνήμην του. Εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν τῶν Δημητσανιτῶν ἀνεδείχθη ὁ Μακρῆς μέγας Ἐδεργέτης τῆς πόλεως. Παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ ἐστάθη ὡς πολῦτιμος σύμβουλος ὁ συγγενὴς του Καλλίνικος Καστόρχης, ὁ κατ' ἐξοχίαν «ὑποκινητὴς διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος προσφοράς τοῦ ἀνδρός»<sup>3</sup>.

3. Οἱ διαχειρισταὶ τῆς δωρεᾶς. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων καταφαίνεται ὅτι οἱ τέσσαρες ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ διαθέτου διορισθέντες διαχειρισταὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἦσαν ἐν Ἀθήναις μὲν ὁ Καλλίνικος Καστόρχης, ἱεροκήρυξ τότε Ἀττικῆς, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Δημητσάνῃ δὲ Ἰωάννης Παπαθανασίου - Μπαλᾶνος καὶ Νικόλαος Οἰκονόμου - Καζῆς. Τὸ 1852 ὁ Καλλίνικος Καστόρχης προεχειρίσθη ἐπίσκοπος Φθιώτιδος καὶ διάδοχος τοῦ ἐξελέγη ὁ ἀνεψιὸς του Εὐθύμιος Καστόρχης, καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐπὶ τριακονταετίαν ὀλόκληρον μοχθήσας ὑπὲρ τοῦ Κληροδοτήματος. Παραθέτομεν τὸν πίνακα τῶν διαχειριστῶν ἀμφοτέρων τῶν κλιμακίων, ὡς ἀκολουθῶς, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Κληροδοτήματος (1851):

#### Κλιμάκιον Ἀθηνῶν

1. Καλλίνικος Καστόρχης, ἱεροκήρυξ	1851—1852
2. Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, καθηγ. Πανεπιστημίου	1851—1878
3. Εὐθύμιος Καστόρχης, καθηγ. Πανεπιστημίου	1853—1889
4. Εὐθύμιος Καζάκος, δ. Ν. Τμημ. Ὑπ. Ἐσωτερικῶν	1879—1919
5. Νικηφόρος Παπαθανασόπουλος, κτηματίας(;)	1889—1899

1. Εὐθ. Καστόρχης, Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς, ἐν Ἀθήναις 1847, σελ. 40-41. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Τὰ Κληροδοτήματα τῆς Δημητσάνης, ἐν Πύργῳ 1946, σελ. 6.

2. Εὐθ. Καστόρχης, Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς σελ. 41.

3. Εὐθ. Καστόρχης, Νικολάου Ἀθ. Μακρῆ Κληροδοτήματα εἰς τὴν Σχολὴν Δημητσάνης, τεχ. β', ἐν Ἀθήναις 1880, σελ. 5, Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Μοῆ Φιλοσόφου σελ. 482.



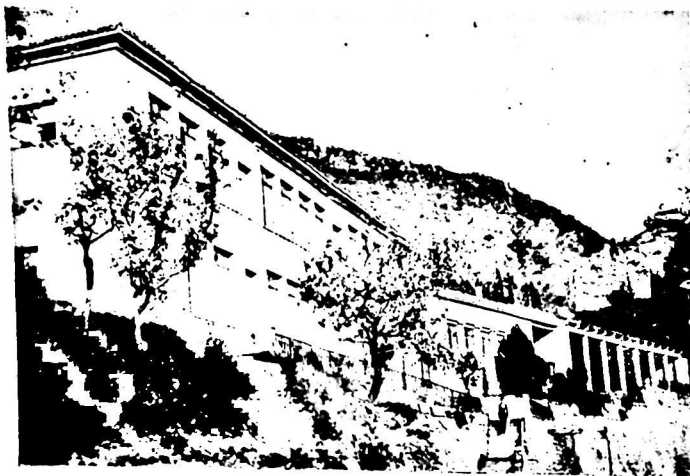
Εικ. 1. Νικόλαος 'Αβ. Μαρκίτις - Λεονίδιος,  
Μ. Εβσπρίτις τής Δημιοκρατίας.



Εικ. 2. Γεώργιος ΙΙ. Παπουλάς,  
Μ. Εβσπρίτις τής Δημιοκρατίας.



Εικ. 1. Καλλίνικος Καστόρχης, αρχιεπίσκοπος Φθιώτιδος († 1877).



Εικ. 2. Τό διά τῆς δωρεᾶς Ν. Μακρῆ ἀνεγερθέν  
ἔργο διδασκῆριον τοῦ Γυμνασίου Δημητσάνης.

6. Χαρίλαος Ἀ. Ἀναστασιάδης, ἰατρός	1890—1919
7. Δημήτριος Π. Παππούλιας, καθηγ. Πανεπιστημίου	1920—1932
8. Βασίλειος Ι. Λεονάρδος, δ/ντῆς τοῦ Ἐπιγραφ. Μουσείου	1920—1927
9. Παναγιώτης Χρ. Ἡλιόπουλος, δ/ντῆς Ὑπ. Οἰκονομικῶν	1927—1945
10. Χαρίλαος Δ. Πουρναρᾶς, ἰατρός	1932—1934
11. Ἰωάννης Π. Σεργόπουλος, συμβολαιογράφος	1935—1963
12. Νίκος Κ. Πουρναρᾶς, τμημ. Ἐθνικῆς Τραπέζης	1945
13. Τάσος Ἀθ. Γριτσόπουλος δ. φ., ἐκπαιδευτικός	1963

## Κλιμάκιον Δημητσάνης.

1. Ἰωάννης Παπαθανασίου - Μπαλάνος	1851—1880
2. Νικόλαος Οἰκονόμου Καζῆς	1851—1892
3. Εὐθύμιος Δεληγιάννης, κτηματίας	1880—1893
4. Ἰερώνυμος Βογιατσῆς, ἀρχιμανδρίτης, σχολάρχης	1889—1898
5. Πανάγος Χ. Διγενόπουλος, ἰατρός	1893—1898
6. Ἰωάννης Ν. Στασινόπουλος, κτηματίας	1894—1919
7. Χρήστος Π. Χρυσοβέργης, ἔμπορος	1898—1919
8. Γεώργιος Σ. Πουρναρᾶς, ἰατρός	1920—1935
9. Κωνσταντ. Ν. Πουρναρᾶς, γυμνασιάρχης	1920—1921
10. Ἰωάννης Π. Σεργόπουλος, συμβολαιογράφος	1921—1922
11. Ἰωάννης Χρ. Χρυσοβέργης, συμβολαιογράφος	1922—1925
12. Πανάγος Δ. Μαλλοῦχος, ἰατρός	1924—1947
13. Ἀγγελῆς Ἀνδρ. Πουρναρᾶς, καθηγητῆς	1936—1943
14. Πανάγος Δ. Κοντζιάς, ἰατρός	1943—1970
15. Ἀλέξανδρος Ἀ. Παπασταθόπουλος, συμβολαιογράφος	1948—1956
16. Τάσος Ἀθ. Γριτσόπουλος, καθηγητῆς	1957—1963
17. Γεώργιος Ἀνδρ. Σοφῆς, γραμματεὺς τῆς Μητροπόλεως	1963—1970
18. Γεώργιος Ἠλ. Κουρῆς, ταμίας Ἐθν. Τραπέζης	1970
19. Ἀθανάσιος Ν. Παπασταθόπουλος, ἔμπορος	1971

4. Ἐκτελεσθέντα ἔργα. Περὶ τῶν ἔργων ποῦ ἐξετελέσθησαν ζῶντος τοῦ Ν. Μακρῆ ἔγινεν ἤδη λόγος. Οἱ πρῶτοι διαχειρισταὶ ἀντιμετώπισαν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὸ θέμα τῆς οἰκοδομῆς ἰδιαιτέρου σχολείου κορασίδων. Ἀρχικῶς εἶχεν ἐνοικιασθῆ ἰδιωτικὴ οἰκία. Ἡ Κοινότης Δημητσάνης παρεχώρησεν εἰς τὸ Κληροδοτήμα τὴν παλαιὰν Μητρόπολιν, ποῦ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς σχολεῖον κορασίδων, ἵνα εἰς τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς οἰκοδομῆς κτισθῆ νέα<sup>1</sup>. Εἰς ἀντάλλαγμα δὲ τὸ Κληροδοτήμα ἀνέλαβε νὰ ἐπι-

1. Πρόκειται διὰ τὸ κτίριον ἐπὶ τῆς μικρᾶς πλατείας, ὅπου σήμερον τὸ ἔρπον τῶν πεσόντων τῆς 30ῆς Αὐγούστου 1948 κατὰ τὴν μάχην τῆς Δημητσάνης. Τὸ κτίριον ἔστινον

σκευάζη ἐφεξῆς τὸ ὑπάρχον ἐτοιμόρροπον δημοτικὸν σχολεῖον. Ἐπειδὴ διδακτῆριον νέον, χωριστὸν τῶν κορασιῶν, ἐδυσκολεύθη νὰ κτίσῃ, περιωρίσθη νὰ ἐπισκευάζῃ τὴν παλαιὰν Μητρόπολιν. Κατὰ τὴν διαθήκην, κατεβάλλετο μισθὸς τῆς διδασκαλίσεως καὶ τοῦ βιβλιοφύλακος.

Ἐξ ἄλλου οἱ πρῶτοι διαχειρισταὶ ἀντιμετώπισαν συναφῆ προβλήματα, ἀπορρέοντα ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ διαθέτου καὶ ὑπηρετοῦντα τοὺς κυρίους σκοποὺς αὐτοῦ. Οὕτω διὰ συστηματικῶν ἀγορῶν καὶ μερικῶν δωρεῶν ἐπλουτίζετο ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς. Ὁ αἰοιδίμος σχολάρχης Ἰερώνυμος Βογιατοῆς ἤρχισε νὰ καταρτίζῃ τὴν προσηρητημένην εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν. Γράφει σχετικῶς ὁ Εὐθύμιος Καστόρχης τὸ 1880: «Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην προσετέθη ἀπὸ τινῶν ἐτῶν καὶ συλλογὴ τις ἀρχαίων, ἐπιμελεῖα τοῦ ζηλωτοῦ καὶ φιλοτίμου συμπολίτου ἡμῶν ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰερωνύμου Βογιατοῆ, ὅστις τρόφιμος τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς γενόμενος καὶ φοιτητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἀνεδειχθὲν ἐνάμιλλος τῶν ἀρχαίων τῆς ἡμετέρας Σχολῆς διδασκάλων, οὐ μόνον διδάσκων καὶ αὐτός, ἀλλὰ καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς Βιβλιοθήκης καὶ αὐξήσιν τῆς ἐν αὐτῇ ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς δραστηρίως ἐργαζόμενος. Τὴν προθυμίαν τούτου ἀμείβοντες ἐνεκρίναμεν ἀπὸ τινος χρόνου νὰ δαπανῶμεν μικρὸν τι χρηματικὸν ποσόν, πρὸς ἀπόκτησιν ἀρχαιοτήτων τῆς Γορτυνίας ἰδίως ἢ καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀπάσης, διότι τοιαυτὴ συλλογὴ καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν χρήσιμος εἶναι καὶ εἰς τοὺς ξένους ἔχομεν νὰ δεῖξωμεν ἐγχώρια ἀρχαῖα ἔργα τῆς τέχνης...»<sup>1</sup>. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ προστεθῇ ὅτι οἱ διαχειρισταὶ τῆς δωρεᾶς Μακρῆ ἀντιμετώπισαν καὶ τὸ θέμα τῆς συντηρήσεως τῶν δύο καθολικῶν τῆς Μονῆς Φιλοσόφου, διότι «καὶ οἰκοδομαὶ καὶ ὁ περίβολος τῆς μονῆς ἐξεποιήθησαν ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὡς φθαρτὰ κτήματα»<sup>2</sup>.

Ἡ προβολὴ τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τῆς Δημητσάνης καὶ τῆς εὐρυ-

ἐπὶ οἰκοπέδου παραχωρηθέντος ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς Δημητσάνης ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δημητσάνης Φιλοθέου ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀλλ' ἀργότερα περιήλθεν εἰς τὴν Κοινότητα καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὡς σχολεῖον κορασιῶν, πρὸ ἐτῶν δὲ ἦτο Κοινοτικὸν Κατάστημα, καὶ ἄρα εἶναι Εἰρηνοδικεῖον. Σχετικῶς βλ. Γάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Δημητσάνης καὶ Ἀργυροκάστρου, ἐν Ἀθήναις 1950, σελ. 243-245. Ἡ περὶ τὸ κτίριον μικρὰ πλατεῖα ἦτο διὰ τὴν παλαιὰν Δημητσάναν ἡ ἀγορὰ. Καὶ οἱ διαχειρισταὶ ἐδίσταναν νὰ προβοῦν εἰς οἰκοδόμησιν διδακτηρίου κορασιῶν εἰς κεντρικὸν σημεῖον, δι' ὃ ἀνεζήτησαν οἰκοπέδον εἰς τὴν μεσημβρινῆν πλευρὰν τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἐξευρισκετο ἐπισκευάζον τὸ ὑπάρχον. Εὐθ. Καστόρχη, Νικολάου Ἀθ. Μακρῆ Κληροδότημα εἰς τὴν Σχολὴν Δημητσάνης, τευχ. β', σελ. 6-7 καὶ τοῦ αὐτοῦ, τευχ. γ', ἐν Ἀθήναις 1885, σελ. 4.

1. Εὐθ. Καστόρχη, Νικολάου Ἀθ. Μακρῆ Κληροδότημα εἰς τὴν Σχολὴν Δημητσάνης, τευχ. β', σελ. 12. Πρβλ. καὶ τευχ. γ', σελ. 7, 13 κέξ., ὅπου κατὰ τὰ ἔτη 1850-1854 διετέθησαν χρήματα δι' ἀγορὰν νομισμάτων καὶ ἀρχαίων ἀντικειμένων.

2. Εὐθ. Καστόρχη, ἐνθ' ἄνωτ. τευχ. β', σελ. 13-14, τευχ. γ', σελ. 8.

τέρας περιφέρειας διὰ τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν μνημείων ὀρθῶς ἐθεωρήθη ὡς χρέος τοῦ Κληροδοτήματος. Ἡ σημασία τῶν ἐνεργειῶν τούτων εἶναι φανερά. Σήμερον, ὁπότε θεωρεῖται, καὶ ὡς κύριος τουριστικὸς σκοπὸς ἀποβαίνει, μέσον ἀμύνης τῆς πατρίδος κατὰ τοῦ μαρασμοῦ, σήμερον ἡ ἀξιοποίησις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν αὐτῆς πηγῶν ἀναγκαῖα καθίσταται καὶ ἐπιβάλλεται μάλιστα ἠὺξημένη φροντίς ἐκμεταλλεύσεως τῶν μέσων προβολῆς.

Ἡ σκέψις τῶν πρώτων διαχειριστῶν ἐστράφη καὶ πρὸς ἄλλα ἀντικείμενα πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος τοῦ τόπου. Οὕτως ἐδαπάνησαν διὰ τὴν συντήρησιν ἔργων, ποῦ εἶχαν ἐκτελεσθῆ διὰ χρημάτων τοῦ Μακρῆ ζῶντος ἀκόμη, κατ' ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἦτοι ὁδῶν καὶ γεφυρῶν, ἀλλὰ καὶ συνέβαλον εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ μεγάλου θέματος τῆς ὑδρεύσεως. Διὰ τὸ τελευταῖον ζήτημα ἔπεισαν οἱ διαχειρισταὶ τὸ ἔποπτεῖον Ὑπουργεῖον ὅτι μὲ τὴν θεραπείαν τῆς ἐλλείψεως ταύτης θὰ ἐξυπηρετοῦντο καὶ τὰ σχολεῖα καὶ ἡ σπουδάζουσα νεολαία<sup>1</sup>. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Δημητσάνα ἀνέκαθεν ὑπέφερεν ἀπὸ λειψυδρίας καὶ τὸ πρόβλημα ἀντιμετώπισεν εἰς τὸ παρελθὸν μὲ πολλοὺς συνδυασμοὺς, ἰδίως μὲ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ξενιτευμένων. Συγκεκριμένως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1797 - 1800 συνέβαλεν εἰς τὴν μεταφορὰν τοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς Σβύνα ἢ Λουμένη ὁ εἰς Τεργέστην ἐγκατεστημένος σπουδαῖος Δημητσανίτης ἐπίσκοπος πρῶην Μεθώνης Ἄνθιμος Καράκαλλος<sup>2</sup>, πλὴν τῶν πολλῶν ἄλλων δωρεῶν αὐτοῦ.

Ἐπάνω εἰς τὰ βήματα τῶν πρώτων διαχειριστῶν ἐβάδισαν οἱ διάδοχοί των. Καὶ ἐξετέλεσαν ἔργα σοβαρὰ πρὸς γενικὸν ὄφελος τῆς Δημητσάνης. Κατὰ τὰ ἔτη 1929-1931 ἐκτίσθη μεγαλοπρεπὲς διδακτήριον παρὰ τὸ ἐξοχικὸν κέντρον Καλλιθέα, εἰς θέσιν πανοραματικὴν ἐπὶ τῶν προσβάσεων τῆς Νοτιοανατολικῆς πλευρᾶς τοῦ λόφου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἐπὶ τῆ βάσει σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονος Μητσάκη τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Διεμορφώθη ὁ χῶρος, ἐδημιουργήθη γυμναστήριον καὶ ἀνάλογος πλατεῖα. Συγχρόνως ἠνώθησαν τὰ δύο ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς Ἁγίας Κυριακῆς διδακτήρια. Ἀφοῦ τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον εἶχε συγχωνευθῆ μετὰ τοῦ ἑξαταξίου Γυμνασίου, ἡ διαμόρφωσις ἀπέβλεπεν εἰς δημιουργίαν ἑξαταξίου Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ ἰδιαιτέρου κτιρίου διὰ τὴν Βιβλιοθήκην μετὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς. Τὰ ἔργα ταῦτα ἀπήτησαν δαπάνην 5 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐξ ὧν δρχ. 700 χιλιάδας διέθεσε τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Συγχρόνως ἔγινεν ὁ πλουτισμὸς τῶν διδακτηρίων διὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἐποπτικῶν ὀργάνων καὶ ἐξοπλισμὸς δι' ἐπίπλων καὶ ὀργάνων γυμναστικῆς, μερίμνη τοῦ Κληροδοτήματος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Τέλος

1. Εὐθ. Καστόρρη, Ἐνθ' ἀνωτ., τευχ. γ', σελ. 4-7.

2. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ἄνθιμος Καράκαλλος ἐπίσκοπος Μεθώνης ὁ ἐκ Δημητσάνης, ἐν Ἀθήναις 1953, σελ. 46, 47, 48.

εταξινομήθη κατά σύστημα ή Βιβλιοθήκη υπό ειδικού βιβλιοφύλακος τής 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας.

5. Τὸ 'Ωρολογοστάσιον. Κατὰ τὸ 1932 ἐκόσμησαν τὴν Δημοτσανὰν τὰ τέκνα τῆς με' ἔργον πολιτισμοῦ. Ἐπάνω εἰς ἐπιβλητικὸν Ὁρολογοστάσιον ἐτοποθετήθη μέγα Ὁρολόγιον πόλεως διὰ δωρεᾶς τῶν Δημοτσανιδῶν Ἀμερικῆς. Ἡ ὅλη δαπάνη τοῦ ἔργου ὑπῆρξε μεγάλη. Εἰς αὐτὴν τὸ Κληροδότημα Μακρῆ συνέβαλε διὰ ποσοῦ δρχ. 200 χιλιάδων. Τὸ θέμα ἀπασχόλησεν ὄλους τοὺς ὀργανισμοὺς τῆς πατρίδος μέχρις ἁπλοῦς εἰς πέρασ τοῦ ἔργου καὶ ἐχρηιάσθησαν ἀγῶνες ἐπίπονοι κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῶν προσπαθειῶν.

Ὁ Ἀλληλοβοηθητικὸς Σύλλογος τῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῆς Ἀμερικῆς Δημοτσανιδῶν «Γρηγόριος Ε'» ἐνήργησεν ἔρανον μεταξὺ τῶν Δημοτσανιδῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἰδίως τῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ διαβιούτων διὰ τὴν προσφορὰν ἐνὸς Ὁρολογίου διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Κυριακῆς. Εὐθύς ὡς συνεκεντρώθη τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν, ἠγοράσθη τὸ Ὁρολόγιον καὶ ἀπεστάλη διὰ 4 κιβωτίων εἰς παραλαβὴν τῆς ἐν Ἀθῆναις διαχειριστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κληροδοτήματος Μακρῆ, με' τὴν παράκλησιν ὅπως δι' ἐξόδων τοῦ Κληροδοτήματος ἀποσταλῶν τὰ κιβώτια εἰς Δημοτσανὰν, ὅπου καὶ ἐγένετο<sup>1</sup>.

Ἀξίωσις τῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Δημοτσανιδῶν ἦτο ναυτοποθετηθῆ τὸ Ὁρολόγιον εἰς τὸ καμπαναριὸν τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, καθὼς καὶ ὁ μέλλων ν' ἀποσταλῆ κώδων τοῦ Ὁρολογίου. Ἄν τοῦτο, ἔγραφον, δὲν εἶναι δυνατὸν, τότε νὰ ἀνεγερθῆ Ὁρολογοστάσιον εἰς τὸ κενὸν μεταξὺ τῶν σχολειῶν τῆς πλατείας τῆς Ἁγ. Κυριακῆς (Δημοτικὸν καὶ Σχολαρχεῖον, ποῦ τὸ 1931 ἠνώθησαν), ὡς αἰ ἀπὸ 5 Αὐγούστου 1908 καὶ μετέπειτα ἐπιστολαὶ τῆς Ἀδελφότητος Δημοτσανιδῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ.

Διὰ τὸν κώδωνα τοῦ Ὁρολογίου ἔγραφον ὅτι θὰ τὸν προμηθευθοῦν βραδύτερον, διότι δὲν εἶχον συγκεντρώσει ἀκόμη τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν καὶ παρεκάλουν τὴν διαχειριστικὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἀναλάβῃ δι' ἐξόδων τοῦ Κληροδοτήματος τὴν ἀνάγεσιν τοῦ Ὁρολογοστασίου, βάσει τῶν σχεδίων ποῦ θὰ τῆς ἀπέστειλλον μεταγενεστέρως. Τὴν 4ην Νοεμβρίου 1910 τὸ πατριωτικὸν σωματεῖον Δημοτσανιδῶν ἀνήγγειλεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ἀθηνῶν ὅτι ἐφόρτωσεν εἰς παραλαβὴν αὐτῆς τὸν κώδωνα τοῦ Ὁρολογίου, βάρους περίπου 500 ὀκάδων καὶ παρεκάλεε διὰ τὴν ταχεῖαν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ὁρολογοστασίου βάσει τῶν ἀποσταλέντων ἐκ Νέας Ὑόρκῆς σχεδίων.

Ἡ διαχειριστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Κληροδοτήματος ἀπέστειλεν ἐξ Ἀθηνῶν

1. Δημ. Π. Παπκοῦλια, Τοῦ ὑπερ τῶν Σχολῶν Δημοτσανῆς Κληροδοτήματος Νικολάου Μακρῆ Ἀπολογισμὸς Διαχειρίσεως τῶν ἐτῶν 1902-1920, ἐν Ἀθῆναις 1924, σελ. 21, ὅπου εἰς τὰ ἔξοδα τοῦ ἔτους 1913 σημειοῦνται δρ. 240, διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν τοῦ Ὁρολογίου Δημοτσανῆς ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρις αὐτῆς.

εἰς Δημητσάναν εἰδικόν, διὰ νὰ μελετήσῃ τὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ Ὁρολογίου καὶ ἀπεφάνθη οὗτος ἐγγράφως ὅτι δὲν δύναται νὰ τοποθετηθῇ τοῦτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγ. Κυριακῆς. Κατόπιν τούτου τὸ Κληροδοτήμα Μακρῆ εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν προέβη, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ δαπανήσῃ τὸ ἀπαιτούμενον τεράστιον ποσόν, ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, διὰ νὰ ἀνεγείρῃ Ὁρολογοστάσιον, διότι τὸ Ὑπουργεῖον δὲν ἐνέκρινε τὴν δαπάνην, ὡς μὴ ἐμπίπτουσαν εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς δωρεᾶς Μακρῆ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲν ὑπῆρχον ποσὰ διαθέσιμα εἰς τοιοῦτον ὕψος. Οὕτως Ὁρολόγιον καὶ καμπάνα ἐφυλλάσσοντο ἐπὶ χρόνια πολλά, ὡς θὰ ἐνθυμοῦνται οἱ παλαιότεροι, εἰς κιβώτια ἐντὸς τῆς Ἁγίας Κυριακῆς. Ἄλλα καὶ διὰ τὸν τόπον τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ὁρολογοστασίου ὑπῆρχον διάφοροι γῶμαι τόσον μεταξύ τῶν ἀρμοδίων, ὅσον καὶ μεταξύ τῶν ἀναρμοδίων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων, ἠναγκάσθησαν οἱ ἐν Ἀμερικῇ συμπατριῶται νὰ ἐνεργήσουν νέους ἐράνους καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν νὰ συγκεντρώσουν νέον σοβαρὸν ποσὸν δολλαριῶν. Οἱ ἴδιοι συνέστησαν εἰς Δημητσάναν ἐπιτροπὴν ἀνεγέρσεως Ὁρολογοστασίου μετὰ τὴν συμμετοχὴν ἐκπροσώπων ἐργασθέντων εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἐγκατασταθέντων εἰς Δημητσάναν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν δρχ. 600 χιλιάδας διὰ τὴν ἀνεγερσιν τοῦ Ὁρολογοστασίου. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη κατὰ τὸ ἔτος 1932 ἀνέθεσε τὴν ἀνοικοδομησιν εἰς ἐργολάβον καὶ ἀμέσως ἤρχισαν αἱ ἐργασίαι.

Δυστυχῶς τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἐπῆρκεσε καὶ ὁ ἐργολάβος ἐγκατέλειψε τὴν ἐργολαβίαν. Σημειωθῆτω ὅτι τὸ Ὁρολογοστάσιον ἔχει ὕψος 27 μέτρων καὶ ἡ βάσις του εἶναι 7 τετραγωνικὰ μέτρα. Κατὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τὸ Ὁρολογοστάσιον εὐρίσκετο εἰς τὰ 19 μέτρα ὕψους. Ἡ ἐπιτροπὴ εὐρεθεῖσα πρὸ ἀδιεξόδου, διότι οἱ ἐν Ἀμερικῇ λόγφ τῆς κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα μεγάλης κρίσεως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποστείλουν ἄλλα χρήματα, καὶ διὰ νὰ μὴ μείνῃ τὸ ἔργον ἡμιτελὲς μετὰ κίνδυνον νὰ καταρρεύσῃ, ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς διαχειριστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κληροδοτήματος Μακρῆ, καθὼς καὶ τῶν ἐν Δημητσάνῃ ὀργανισμῶν καὶ κατωρθώθη ν' ἀποπερατωθῇ ἡ ἀνεγερσις τοῦ Ὁρολογοστασίου, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1934, μετὰ ἀπὸ ἐκκρεμότητα 20ετίας, ἤρχισε νὰ λειτουργῇ, πρὸς μεγάλην χαρὰν τῶν ἀπανταχοῦ Δημητσανιτῶν.

Διὰ τὴν ὀλοκληρωσιν τῆς ἀνοικοδομήσεως συνέβαλον τὸ ἐν Δημητσάνῃ Κληροδοτήμα Ὅθωνος καὶ Ἀθηνᾶς Στασινοπούλου διὰ ποσοῦ δρχ. 50 χιλιάδων, ἡ Κοινοτικὴ ἐπιτροπὴ Λειβαδιῶν διὰ ποσοῦ δρχ. 35 χιλιάδων καὶ τὸ Κληροδοτήμα Νικολ. Μακρῆ διὰ ποσοῦ δρχ. 200 χιλιάδων. Διὰ τὸ Κληροδοτήμα Μακρῆ ἀπητήθησαν πολλοὶ κόποι καὶ πολλαὶ παραστάσεις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἔγκρισις τῆς δαπάνης ταύτης. Καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1926, τὸ ὁποῖον ἴσχυσε καὶ μετέπειτα καὶ μέχρι τῆς ψηφίσεως τοῦ νέου Συντάγματος τοῦ ἔτους 1968, τὰ Κληροδοτήματα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιοῦντο ἄλλως, εἰμὴ διὰ τὸν

σκοπόν τὸν ὅποιον ὄριζον οἱ διαθέται διὰ τῶν διαθηκῶν ἢ τῶν δωρητηρίων τῶν.

6. Περὶ οὐσιακῆ Κατάστασις. Κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1971 ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν Κληροδοτημάτων ἐμφανίζει τὴν ἀκόλουθον εἰκόνα. Εἰς τὸν πίνακα κατὰ στήλας παρατίθενται τὰ ποσὰ τῶν μετοχῶν κατὰ τὰ ἔτη 1945, 1967, 1971, διὰ νὰ γίνῃ ἡ συγκριτικὴ παρακολούθησις τῆς ἀνόδου τῆς περιουσίας.

Α. ΔΩΡΕΑ ΝΙΚ. ΜΑΚΡΗ		1945	1967	1971
1.	Μετοχαὶ Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος	24	29	51
2.	» Ἐθν. Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος	180	265	680
3.	» Ἐθν. Κτηματικῆς Τραπεζῆς	48	96	96
4.	Ὁμολογίαι Ἐνοποιήσεως 1962	220	22	22
5.	» Δανείου Οἴκον. Ἀναπτύξεως 1967	--	65	65
6.	Κατάθεσις παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ	Δρχ.	13.840	
Β. ΔΩΡΕΑ Γ. ΠΑΠΠΟΥΛΙΑ				
1.	Μετοχαὶ Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος	2	8	19
2.	» Ἐθν. Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος	10	295	760
3.	Ὁμολογίαι Ἐνοποιήσεως 1962	422	42	42
4.	» Δανείου Οἴκον. Ἀναπτύξεως 1967	—	100	—
5.	Κατάθεσις ὄψεως παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ	Δρχ.	155.248	
6.	Πεπαιτωμένη (80 ἐτῶν) οἰκία ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Βαλτετσίου 59			
7.	» (50 ἐτῶν) » ἐν Γλυφάδᾳ ὁδὸς Καραπάνου 17.			

7. Δ ω ρ ε ἄ Π α π π ο ὕ λ ι α. Ὁ Γεώργιος Π. Παππούλιας Τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν, υἱὸς τοῦ ἐκ Δημητσάνης Πολυχρόνη Παππούλια, ἐγεννήθη εἰς Βάρναν τῆς Βουλγαρίας τὸ ἔτος 1884 καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 28ην Ἰουλίου 1943, ἀφοῦ ἐνοσηλεύθη ἐπὶ τετράμηνον εἰς τὰ Θεραπευτήρια «Ἐρυθρὸς Σταυρὸς» καὶ «Ἀρεταίειον» συνετελεσθῆσαν καθὼς εἶδαμεν, τὰ μεγάλα ἐκπαιδευτικὰ ἔργα εἰς Δημητσάναν.

Ὁ Γεώργιος Πολ. Παππούλιας ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου Παππούλια, καθηγητοῦ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν - Ἀκαδημαϊκοῦ<sup>1</sup>. Ἐκ τῆς 12ετοῦς προεδρίας τοῦ τελευταίου εἰς τὸ Κληροδοτήμα Μακρῆ, χάρις εἰς τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ κύρος αὐτοῦ, ἐξετελέσθησαν καθὼς εἶδαμεν, τὰ μεγάλα ἐκπαιδευτικὰ ἔργα εἰς Δημητσάναν.

Ὁ Γεώργιος Παππούλιας ἦτο μορφῆ ἰδιόρρυθμος ἀλλὰ σεμνή, εὐγενι-

1. Βλ. τὸ ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Π. α. ν. Ι. Ζέπου, Δημήτριος Π. Παππούλιας (1878-1932), «Γορτυνιακῶν», τ. Α' (1972), σελ. 31-38.

κὴ καὶ ἀριστοκρατικῆ. Διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19960/4.9.1942 δωρητηρίου τοῦ συμβολαιογράφου Ἀθηνῶν Ἀριστοτέλους Θεοφανοπούλου ἐδώρῃσεν ἐν ζωῆ, ἐκπληρῶν ἐπιθυμίαν τῆς ἀειμνήστου μητρὸς του Ἑλένης, ἀρχόντισσας Δημητσανίτισσας τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀειμνήστου καθηγητοῦ Μίμη, μίαν οἰκίαν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βαλτετσιοῦ 59 καὶ μίαν εἰς Γλυφάδας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καραπάνου 17, προπολεμικῆς ἀξίας δρχ. περίπου 2 ἑκατομμυρίων, καθὼς καὶ ἄπασαν τὴν κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸ ὑπὲρ τῶν Σχολῶν Δημητσάνης Κληροδοτήμα Νικολάου Μακρῆ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐκ τῶν εἰσοδημάτων ἢ ἐκ τοῦ ἀντιτίμου τῆς ἐκποιήσεως αὐτῶν ἰδρυθῆ εἰς Δημητσάναν Σχολὴν Τεχνῶν καὶ Ἐπαγγελμάτων πρὸς ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν τῆς Δημητσάνης καὶ τῶν τῆς Γορτυνίας ἐν γένει.

Καὶ ὁ μὲν Γεώργιος Παππούλιας καταλέγεται ἔκτοτε μετὰ τῶν λοιπῶν Μ. Εὐεργετῶν τῆς πατρίδος, ἡ δὲ δωρεὰ του συμπορεύεται μετὰ τῆς δωρεᾶς Ν. Μακρῆ πρὸς ἐκτέλεσιν συναφῶν καὶ ἐκπολιτιστικῶν ἔργων.

8. Κ λ η ρ ο δ ό τ η μ α Σ τ α σ ι ν ο π ο ὐ λ ο υ. Ὁ ἐκ Δημητσάνης Ὄθων Στασινοπούλου διὰ τῆς ἀπὸ 27 Φεβρουαρίου 1914 διαθήκης του, τὴν ὁποίαν κατέθεσε τὴν 2αν Ἀπριλίου 1914 εἰς τὸν συμβολαιογράφον Ἀθηνῶν Θεόδωρον Τσάκωνα, ὡς ἢ ὑπ' ἀριθ. 7050 πράξις του, ἀναφέρει ὅτι ἔχει καταθέσει ἐπ' ὀνόματι του εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν δέκα (10) μετοχὰς τῆς ἰδίας Τραπεζῆς, τὰς ὁποίας δίδει ἐντολὴν εἰς τοὺς κληρονόμους του ὅπως μεταβιβάσουν εἰς τὴν Κοινότητα Δημητσάνης ὑπὸ τοὺς κατωτέρω δρους: α) Ἡ δωρεὰ θὰ φέρῃ τὴν ὀνομασίαν Κληροδοτήμα Ὄθωνος καὶ Ἀθηνᾶς Στασινοπούλου. β) Νὰ ὀρισθῆ παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν ἐπιτροπῆ, ἡ ὁποία θὰ διαχειρίζεται τὰ ἔσοδα τῶν ἄνω μετοχῶν. γ) Ἐκ τῶν πρώτων ἔσοδων τῶν μετοχῶν νὰ δοθοῦν εἰς τοὺς Ἰ. ναοὺς Δημητσάνης, Ταξιαρχῶν δρχ. 2000, Ἁγίου Χαράλάμπους 1000 καὶ Ἁγίας Κυριακῆς 1000. Προστίθεται ρήτρα, ἵνα ἐκ τῶν ἐτησίων εἰσοδημάτων τῶν μετοχῶν κρατῆ ἀδιάθετον ἢ διαχειριστικὴ ἐπιτροπῆ ἔν μέρος, διὰ νὰ συγκεντρῶνεται ἀνά 15ετίαν κεφάλαιον πρὸς ἀγορὰν μιᾶς μετοχῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία θὰ προστίθεται εἰς τὰς ἀρχικὰς 10 μετοχὰς. Διότι, ὡς ἔγραφε, «σὺν τῷ χρόνῳ χάνει τὸ χρέμα τὴν δύναμιν τῆς ἀξίας του, καὶ ἔπρεπε νὰ δύναται τὸ Κληροδοτήμα νὰ φανῆ ἔνεργητικώτερον». Τὰ εἰσοδήματα ὠρίζον ὅτι δύναται ἢ ἐπιτροπῆ νὰ τὰ μεταχειρίζεται ὅπως ἐγκρίνει.

Ἐκ τῶν ἔσοδων τῆς δωρεᾶς ταύτης ἔγιναν πολλὰ ἔργα κοινωφελῆ εἰς Δημητσάναν καὶ ταῦτα εἶναι: α) Ἡ ἐκ τσιμέντου πλατεῖα τῆς Δημητσάνης, β) τὸ κτίριον τοῦ Ταχυδρομείου καὶ τὰ κάτωθεν αὐτοῦ καταστήματα, γ) τὰ κρεοπωλεῖα μετὰ τῶν ὑπογείων τῶν καὶ δ) διάφορα ἄλλα μικρὰ ἔργα (συντήρησις ὁδῶν, ἐπισκευὴ ὑπονόμων κλπ.).

Ἐκ τοῦ ἔτους 1935, ὅτε ἰδρύθη δυνάμει Ν.Δ./τος ἴδιος κοινωφελῆς ὀργανισμός, τὸ Κοινωφελές Ταμεῖον Δημητσάνης, τὰ ἔσοδα τοῦ Κληροδοτήματος Ὁθωνος καὶ Ἀθηνᾶς Στασινοπούλου διατίθενται πρὸς τὸν ἀνωτέρω ἰδρυθέντα νέον ὀργανισμόν.

9. Δωρεὰ Χαριλάου Δημ. Πουρναρά. Ὁ Χαρίλαος Δ. Πουρναρᾶς ἐγεννήθη εἰς Δημητσάναν καὶ ἐμαθῆτευσεν εἰς αὐτήν. Περαιῶσας τὰς γυμνασιακὰς τοῦ σπουδᾶς ἐνεγράφη εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν τοῦ μετέβη εἰς Γαλλίαν πρὸς μετεκπαίδευσιν εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Παρισίων, ὅπου εἰδικεύθη εἰς τὴν χειρουργικὴν καὶ γυναικολογίαν. Ἐπιστρέψας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐγκατεστάθη καὶ ἤσκησε τὴν Ἱατρικὴν κατ' ἐξοχὴν ὡς χειρουργὸς διευθύνων ἴδιαν εἰς Πάτρας κλινικὴν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐνοσηλεύοντο δωρεὰν οἱ ἄποροι ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς.

Ὁ Χαρ. Πουρναρᾶς ἤσκησεν Ἱατρικὴν φιλανθρωπίαν. Ἡ μορφή τοῦ παραμένει ἀκόμη ζωηρὰ εἰς τὴν μνήμην τῶν παλαιότερων ἀπὸ τὰς τακτικὰς ἐπισκέψεις τοῦ εἰς τὴν πατρίδα κατ' ἕκαστον θέρος, ὅποτε ἐδέχετο τοὺς συμπολίτας ὡς ἱατρός ἄνευ ἀμοιβῆς. Ἀφῆκεν ἐποχὴν ἢ καθημερινὴν πολυπληθῆς συγκέντρωσις τῶν ἀσθενῶν εἰς τὸ προαύλιον τῆς πατρικῆς οἰκίας τοῦ ἀιμνήστου ἱατροῦ καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς προθαλάμους.

Δι' ἐπιστολῆς τοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος Δημητσάνης ἀπὸ 19 Αὐγούστου 1931 ὁ Χαρ. Πουρναρᾶς ἀνεκοῖνου ὅτι μετὰ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Παναγιώτη καθηγητοῦ, Κωστή ἄρροπαγίτου, καθὼς καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Λίλη Βασ. Πουρναρᾶ, ἀπάντων συγκληρονόμων τῶν γονέων τοῦ, παραχωροῦν εἰς τὴν Κοινότητα Δημητσάνης τὴν πατρικὴν τῶν οἰκίαν μετὰ τῆς περιοχῆς τῆς, διασκευασθεῖσαν καταλλήλως εἰς Νοσοκομεῖον, εἰς μνήμην τῶν γονέων τοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γρηγόριος ὁ Ε'». Τὴν οἰκίαν ταύτην παρεχώρησε μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπίπλων, χειρουργικῆς τραπέζης, ἐργαλείων κλπ.

Μετὰ τὸν κατὰ τὸ ἔτος 1937 ἐπελθόντα θάνατον αὐτοῦ ὁ Χαρίλαος Πουρναρᾶς ἐκληροδότησε διὰ διαθήκης εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Δημητσάνης «Γρηγόριος ὁ Ε'» τὰς δύο ἐν Ἀθήναις οἰκίας τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Τενέδου, προπολεμικῆς ἀξίας δρχ. 1.700.000 περίπου, ἵνα διὰ τῶν πόρων αὐτῶν συντηρηθῆται τὸ ὑπάρχον ἢ διὰ τῆς ἐκποιήσεώς των ἀνεγερθῆ ἐν καιρῷ κατάλληλον νέον Νοσοκομεῖον.

Εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο θεραπευτήριον ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εὐρίσκουν ἀνακούφισιν οἱ πάσχοντες μέχρι σήμερον, ὅποτε ἡ πολιτεία ἔχει στερεώτερα ὀργανωμένην τὴν ἱατρικὴν περίθαλψιν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμοποιοῖ τὸ Ἴδρυμα τοῦ Χαριλάου Πουρναρᾶ. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἴδιου ὀρίσθησα διαχειριστικὴ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀδελφῶν ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται διὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ Κληροδοτήματος Πουρναρᾶ.

10. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς. Γράφει ὁ Εὐθύμιος Καστόρχης εἰς τὸ β' τεύχος τοῦ ἐντύπου ἀπολογισμοῦ διαχειρίσεως τῶν ἐτῶν 1874-1879 (σελ. 17): «Αἱ 16.000 δραχμαί, ἅς ἐδωρήσατο εἰς τὴν Σχολὴν Δημοτσάνης τὸ 1845 καὶ 1848 ὁ Ν. Μακρῆς, ἐδεκαπλασιάσθησαν σχεδὸν ἐν διαστήματι 35 ἐτῶν». Παγία τακτικὴ τῶν διαχειριστῶν ἦτο νὰ ἐπενδύουν τὰ διαθέτὰ χρήματα εἰς χρεώγραφα. Ὁ μόνος τρόπος ἐξασφαλίσεως τοῦ ἱεροῦ χρήματος τοῦ ἀειμνήστου Μ. Εὐεργέτου ἦτο ἡ ἐπένδυσις εἰς μετοχὰς τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων. Τὸ μεγαλύτερον ἔργον τοῦ Κληροδοτήματος, τὸ Γυμνάσιον, ἐκτίσθη μὲ τὰ συσσωρευόμενα διαρκῶς χρήματα. Ἐκτοτε ἡ εἰς χρεώγραφα ἐπένδυσις τῶν κεφαλαίων ἀπεδείχθη ὡς ἡ μόνη ὀρθή, συμφέρουσα καὶ σωστικὴ ὡς τοποθέτησις. Ἄν ἡ ὑπόδοσις τοῦ ἀρχικοῦ ἀναπαλοτριώτου κεφαλαίου κατετίθετο εἰς λογαριασμὸν ὄψεως ἐνός ταμειτηρίου, οἱ διαχειρισταὶ θὰ ἦσαν τυπικῶς ἐν τάξει, ἀλλὰ τὸ Κληροδοτήμα θὰ εἶχεν ἐκμηδενισθῆ.

Ἡ παράδοσις τῶν παλαιότερων διαχειριστῶν περὶ ἐπενδύσεως τηρεῖται μέχρι σήμερον. Κατέστη δὲ ἔτι μᾶλλον ἐπιβεβλημένη ἡ τακτικὴ τῆς ἐπενδύσεως διὰ μετοχῶν καὶ δι' ἓνα ἀκόμη σοβαρὸν λόγον, διότι ὁ σκοπὸς τοῦ Κληροδοτήματος ἀπὸ πολλοῦ δὲν ἱκανοποιεῖ πλέον τὰς σημερινὰς πολλὰς ἀνάγκας τῆς Δημοτσάνης. Ἄλλ' οὔτε καὶ ὁ θεθεὶς νέος σκοπὸς διὰ τῆς συστάσεως τῆς δωρεᾶς Παππούλια φαίνεται ἐφικτὸς καὶ ἐπωφελῆς ὑπὸ τὰς κρατούσας συνθήκας εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γορτυνίας.

Μέχρι τοῦ ἔτους 1949 τὰ ἔσοδα ἦσαν μηδαμινά. Οἱ διαχειρισταὶ ὑπὸ προσωπικὴν των εὐθύνην, μετ' ἔγκρισιν τοῦ ἐποπτεύοντος Ὑπουργείου, προέβησαν εἰς ἐπένδυσιν κεφαλαίων μέσῳ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ἐνήργησαν μάλιστα μὲ διαφόρους συνδυασμοὺς (ἀγορὰς μετοχῶν ἐκ τοῦ Χρηματιστηρίου, ἀντικατάστασιν παλαιῶν μετοχῶν διὰ νέων, προαγορὰς νέων, χρέωσιν καὶ ἐξόφλησιν ὀρισμένου ἀριθμοῦ μετοχῶν ἐκ τῶν ὑστέρων κλπ.) ὥστε προέκυψεν ἀποτέλεσμα σχεδὸν ἀπροσδόκητον. Μὲ ἄλλας λέξεις διὰ τοῦ ἀνωτέρω τρόπου συνεσωρεύθη εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῶν Κληροδοτημάτων μέγας ἀριθμὸς μετοχῶν, τῶν ὁποίων ἀνήλλον αἱ τιμαὶ καὶ οὕτω τὰ Κληροδοτήματα εὐρέθησαν μὲ διαθέτὰ κεφάλαια, ὡς ἡ ἀνωτέρω εὐχάριστος καὶ ἱκανοποιητικὴ εἰκὼν<sup>1</sup>.

1. Ἀναγκαῖον εἶναι νὰ σημειωθῆ ὅτι κατὰ τὴν κειμένην νομοθεσίαν οἱ διαχειρισταὶ τῶν Κληροδοτημάτων δικαιούνται νομίμου ἀμοιβῆς καὶ ὀδοιπορικῶν. Ἐν τούτοις, κατὰ τὸ παραδοθὲν εἰς τοὺς διαχειριστὰς τῶν Κληροδοτημάτων Μακρῆ-Παππούλια παλαιὸν ἔθος, οὐδέποτε οὗτοι ἔλαβον οἰανδήποτε ἀποζημίωσιν δι' οἰανδήποτε αἰτίαν. Συγκεκριμένως μάλιστα κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας τῆς δωρεᾶς Παππούλια ἐζητήθη πατρὰ τῆς Ὑπηρεσίας Κληροδοτημάτων ἡ ὑποβολὴ πίνακος τῆς ἐκκαθαρισθείσης περιουσίας Παππούλια, ἵνα βάσει αὐτοῦ ἐγκριθοῦν διὰ τοὺς διαχειριστὰς τὰ νόμιμα ποσοστὰ ἐκκαθαρίσεως. Καὶ εἰς τοῦτο οἱ διαχειρισταὶ ἀπήνησαν ἀρνητικῶς. Τηρεῖται λοιπὸν καὶ αὕτη ἡ παράδο-

Γεννᾶται ὁμως τὸ ἐξῆς ἐβλογον καὶ δίκαιον ἐρώτημα: Ἐφ'ὅσον ὑπάρχει τόση περιουσία τῶν Κληροδοτημάτων, διατί δὲν ἐκτελοῦνται κοινοφελῆ ἔργα εἰς Δημητσάναν διὰ νὰ ὠφεληθῆται καὶ συγκρατηθῆται ὁ τόπος;

Ἐξ ὧσων ἀνωτέρω ἐξετέθησαν κατεφάνη ὅτι οἱ σκοποὶ τῶν δωρεῶν εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐκπαιδευτικοί. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ὅτι ἀπερρίφθη παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν τὸ ποσὸν τοῦ κονδυλίου «Ἐπιτροφία» τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους 1970 - 1971, μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι διὰ νὰ χορηγηθοῦν ὑποτροφίαι ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ εἰδικὸς Νόμος.

Μὲ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα καὶ τοὺς βάσει αὐτοῦ θεσμικοὺς Νόμους (1970-71), δύναται ἡ Διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Κληροδοτημάτων νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν ἀρμοδίων Δικαστηρίων τὴν διεύρυνσιν τοῦ σκοποῦ τῶν διαθετῶν, λόγῳ τοῦ ἀφεκίτου. Κατηυθύνθησαν λοιπόν, κατὰ γενικὴν καὶ εὐλογον ἐπιθυμίαν τῶν Δημητσανιτῶν, αἱ ἐνέργειαι τῶν Διαχειριστῶν πρὸς τὸ ἀρμόδιον Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν, διὰ τὴν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀποδέσμευσιν τῶν Κληροδοτημάτων ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑποχρεώσεων, ὥστε νὰ δοθῆ ἡ δυνατότης εἰς τὸν τόπον νὰ ζήσῃ, διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἐκπολιτιστικῶν ἔργων, πρᾶγμα ποῦ καὶ οἱ ἀειμνηστοὶ διαθέται, ἐὰν ἐξοῦσαν, θὰ ἐνέκριναν. Εἶναι εὐτύχημα, ὅτι τὸ Ἐφετεῖον κατενόησε τὴν πραγματικότητα καὶ ἐδέχθη τὴν αἴτησιν τῶν Διαχειριστῶν. Ἐπομένως ἀρχίζει τῶρα νέα περίοδος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου.

Οἱ Δημητσανῖται πρὸς τοὺς εὐεργέτας τῆς πατρίδος τῶν τρέφουν ἀνεκαθεν βαθύτατον σεβασμὸν. Ὑπάρχει βεβαίως, ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἔχουν χαρακτηριστὴν ἰδιάζοντα, ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ ὅτι δὲν ἐκδηλώνονται μὲ θέρμην εἰς τὰς περιστάσεις ὅλας, ἐνῶ κατὰ βάθος ἀναγνωρίζουν τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ ἐπιπροτιμῶν μέσα των. Ἐν δεῖγμα τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Δημητσανιτῶν πρὸς τὴν διαχείρισιν τῆς δωρεᾶς Μακρῆ εἶναι, ὅτι πολλοὶ μιμοῦνται τὸν Μακρῆν. Ἀπόδειξις ὅτι, ὅταν τὸν Αὐγουστον τοῦ 1933, θύμα ἀδελφοκτονίας ὁ μακαρίτης Βασίλειος Π. Παπανδρεόπουλος ἐτερμάτιζεν ἀπροσδοκίτως τὴν ζωὴν τοῦ τὴν παραμονὴν τῶν γάμων του, εἰς τὸ Κληροδοτήμα Μακρῆ προσέφερε τὴν σεβαστὴν περιουσίαν του διὰ διαθήκης, ποῦ συνετάχθη ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τοῦ θανάτου του. Τὸ παράδειγμα τοῦ Παπανδρεοπούλου ἐκτιμᾶται δεόντως καὶ δὲν εἶναι μοναδικόν. Καὶ ἡ δωρεὰ Στασινοπούλου καὶ τοῦ Πουρναρά καὶ αὐτοῦ τοῦ Παπούλια εἶναι τραναὶ ἀποδείξεις αὐτῆς τῆς ἀρχῆς.

ΝΙΚΟΣ Κ. ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ

---

οὐκ καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι σήμερον διαχειριστὴς τῶν Κληροδοτημάτων Μακρῆ Παπούλια ἔλαβεν οὐδὲ ποτε ἀμοιβήν.

1. Γ. Ρ. Δ. Τ σ ἄ κ ω ν α, Δημητσάνα, «Λεύκαμα Γορτυνίας» Ἀθῆναι 1937, σελ. 5.

